

Sotamuseo

Suomenlinna

TALVISOTA

Saksan laajenemispyrkimykset Euroopassa 1930-luvun loppupuolella johtivat maanosan uhmaavaan tilanteeseen. Monivaiheinen poliittinen ja sotilaallinen toiminta huipentui elokuussa 1939 Hitlerin Saksan ja Stalinin Neuvostoliiton keskinäiseen hyökkäämättömyyssopimukseen, jonka salaisessa lisäpöytäkirjassa Suomen katsottiin kuuluvan Neuvostoliiton etupiiriin. Syksyllä 1939 Neuvostoliitto aloitti toimenpiteiden sarjan, joka johti tukikohtien saantiin Baltian maista ja Suomellekin esitettiin aluevaatimuksia Leningradin turvallisuuden tehostamiseksi. Neuvottelut raukesivat kuitenkin tuloksettomina ja 30.11.1939 Neuvostoliiton sotavoimat ylittivät maamme rajat useissa kohdin. Talvisota oli alkanut.

Seurasi 105 taistelujen päivää, jolloin Suomen heikosti varustettu, mutta hyvin koulutettu kenttäarmeija torjui ylivoimaisten neuvostojoukkojen hyökkäykset Laatokan-Karjalassa sekä Pohjois-Suomessa. Ylivoimaisen vihollisen onnistui kuitenkin murtaa helmikuun puolivälissä 1940 aloittamallaan suurhyökkäyksellä pääpuolustusaseman Mannerheim-linja Karjalan kannaksella ja puolustajan oli vetäydyttävä Viipurin-Vuoksen tasalle.

Suomi joutui taistelemaan äärettömän kovissa oloissa lähes yksinään. Kansakunnan voimavarat olivat lopussa, kun poliittisella tasolla onnistuttiin avaamaan neuvotteluyhteys, joka johti viimein Moskovan rauhan solmimiseen 13.3.1940. Rauhansopimuksen mukaan Suomen oli luovutettava Kaakkois-Suomi, osia Sallasta ja Petsamosta sekä vuokrattava Hangon alue.

Talvisodassa kaatui rintamalla tai menetti henkensä kotiseudulla lähes 25 000 sekä haavoittui noin 45 000 miestä ja naista.

JATKOSOTA

Moskovan rauhan solmimisen jälkeen alkoi maamme jälleenrakentaminen. Poliittinen ja sotilaallinen kehitys Euroopassa kesällä 1940 osoitti tilanteen olevan edelleen hyvin epävarma. Viron, Latvian ja Liettuan julistaminen neuvostotasavalloiksi sekä Saksan nopeat miehityssotatoimet

Tanskassa ja Norjassa aiheuttivat levottomuutta suomalaisten mielissä. Saksan ja Neuvostoliiton kauttakulkusopimukset maassamme lisäsivät epävarmuuden tunnetta. Neuvostoliiton puuttuminen Suomen sisä- ja ulkopoliittisiin asioihin johti maamme ja Saksan suhteiden paranemiseen, jota edesauttoi myös asehankintakanavien avautuminen Saksaan.

Saksan ja Neuvostoliiton välillä mahdollisesti syttyvästä sodasta saatiin tietoja keväällä 1941. Sodan uhan lisääntyessä vahvistettiin Suomen rajoilla olevia joukkoja ja kesäkuun puolivälissä toteutettiin liikennälle koko laajuudessaan kutsuamalla palvelukseen noin 400 000 miestä ja naista. Pohjois-Suomessa toimi saksalainen vuoristoarmeija.

Saksan aloitettua kesäkuussa 1941 sodan Neuvostoliittoa vastaan ryhmittivät Suomen puolustusvoimat ensin puolustukseen itärajalle. Heinäkuussa kenttäarmeija aloitti hyökkäyssotatoimen ensimmäisenä tavoitteena vanha valtakunnan raja sekä Moskovan rauhassa menetettyjen alueiden valtaaminen. Tavoitteen saavuttamisen jälkeen etenemistä jatkettiin sodankäynnin kannalta edullisten puolustusasemien saavuttamiseksi Aunuksen ja Maaselän kannaksilla sekä Karjalan kannaksella, jossa hyökkäys pysäytettiin hieman vanhan rajan eteläpuolelle.

Sotilaallisten tavoitteiden saavuttamisen jälkeen alkoi asemasotavaihe, joka päättyi kesäkuussa 1944 neuvostojoukkojen aloittamaan suurhyökkäykseen.

Talvella 1944 neuvostoliittolaiset suorittivat kolme suurpommitusta Helsinkiä vastaan tarkoituksella painostaa Suomi rauhaan. Pommitusten säestämien rauhanneuvottelujen epäonnistuminen johti Neuvostoliiton päätökseen irroittaa Suomi strategisella iskulla suursodasta.

Neuvostojoukkoja vahvennettiin Kannaksella kevään aikana yhdellä uudella armeijalla, runsailla tykistöjoukoilla sekä muilla erillisillä maa-, meri- ja ilmavoimien yksiköillä. Tulivalmisteluun oli käytettävissä kaikkiaan noin 3000 tykkiä ja heitintä. Kesäkuun 9. päivän aamuna 1944 neuvostojoukot aloittivat hyökkäyksen, joka johti nopeasti Länsi-Kannaksella rintaman murtumiseen.

Presidentti Risto Rytin takaaman Suomen ja Saksan välisen Ribbentrop-sopimuksen perusteella saatiin Saksasta aseapua. Kiivaiden taistelujen jälkeen suomalaiset joukot onnistuivat pysäyttämään hyökkäyskiilat Talin-Ihantalan ratkaisevissa taisteluissa ja tilanne vakautettiin.

Aunuksen ja Maaselän kannaksilla juhannuksen aikoihin alkaneet neuvostojoukkojen hyökkäykset pakottivat suomalaiset joukot ensin viivytykseen ja vihdoin vihollinen pysäytettiin vanhalla valtakunnan rajalla elokuun alkuun mennessä 1944.

Sotilaallisen tilanteen vakiinnuttua presidentti Rytin erosi tehtävistään ja Suomi vapautui sitoumuksistaan Saksalle. Rauhantunnustelut Neuvostoliiton kanssa aloitettiin elokuun lopulla 1944.

Syyskuussa 1944 solmittiin aselepo, ja saman kuun puolivälissä syntyi Moskovan välirauha, jonka mukaan suomalaiset joukot vetäytyivät vuoden 1940 rauhan rajojen taakse. Petsamo menetettiin kokonaan,

ja Hangon asemesta vuokrattiin Porkkala Neuvostoliitolle laivastotukikohdaksi.

LAPIN SOTA

Syksyllä 1944 Moskovassa solmittujen aselepo- ja välirauhansopimusten mukaan 200 000 miehen vahvuisten saksalaisten joukkojen oli poistuttava maastamme 15.9.1944 mennessä. Saksalaiset olivat saaneet jo vuonna 1943 ylijohdoltaan käskyn valmistautua suomalaisten mahdolliseen sodasta irtaantumiseen ja sotilaallisiin vastatoimiin. Käskyn mukaisesti vuoristoarmeija oli rakentanut pohjoisimpaan Suomeen kaksi vahvaa puolustusasemaa.

Saksalaiset joukot aloittivat vetäytymisen Suomesta syyskuussa 1944, mutta evakuointi ei onnistunut lasketussa aikataulussa. Pohjois-Suomessa saksalaisilla oli suuret materiaalivarastot, joiden purkaminen ei sujunut kovinkaan nopeasti. Suomalaiset ja saksalaiset tekivät keskenään hiljaisen sopimuksen peräytymisen aikataulusta ja menettelystä. Tämä ei tyydyttänyt neuvostoliittolaisia, jotka vaativat sotatoimien aloittamista uhaten muuten puuttua omilla joukoillaan operaatioon. Saksalaisten epäonnistunut mähinnousuyritys Suursaareen sekä neuvostojohdon painostus johtivat todelliseen sotaan saksalaisia joukkoja vastaan. Kenttäarmeijan kotiuttamisen ollessa samaan aikaan käynnissä suunnattiin Pohjois-Suomeen nuoria ikäluokkia käsittäviä joukkoja. Heikot tieyhteydet ja talviolot hidastivat suuresti voimakkaan vihollisen lisäksi suomalaisten joukkojen etenemistä, ja vasta huhtikuun lopussa 1945 viimeiset saksalaiset joukot olivat vetäytyneet Suomen alueelta. Toinen maailmansota oli Suomen osalta päättynyt.

